

Posudek diplomové práce Elišky Pospíšilové:

Utváření Evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické

1. Obsah

1.1. Eliška Pospíšilová podrobně mapuje snahy o společný zpěvník sborů ČCE od prvního pokusu 1923, který však byl záhy (1924) shledán nedostatečným, nicméně se dočkal mnoha (částečně alterovaných) vydání (přídavky) až do roku 1979, kdy byl nahrazen „Evangelickým zpěvníkem“. Sleduje různé peripetie názorů o zpěvníku, první snahy o zpěvník nový ve 40. letech, kdy ovšem protektorátní poměry pokusy utlumily. Cesta k novému zpěvníku nastala až v letech padesátých, kdy vznikl Hymnologický odbor SR, jehož hlavním úkolem bylo sebrat a selektovat materiál (písně) a posoudit muzikální vhodnost dosavadních i nových nápěvů apod. Práce trvaly dlouho a vyvrcholily v letech 1969-1979. Ani potom ovšem neustala tvorba nových písní či adaptace starých; výsledkem je Dodatek (2000).

1.2. Při sledování této cesty ke zpěvníku si povšimneme několika jevů: Především tohoto: V prvních (dvacátých) letech byl tehdejší zpěvník kritizován za to, že dost nerespektuje místní tradice a zvyklosti (popř. i konfesní odlišnosti) některých sborů či seniorátů, které si k němu dotvářely sbírky písní pro vlastní potřebu. (Není tajemstvím, že některé sbory tehdejší zpěvník nepřijaly a užívaly nadále tzv. Elsnerova kancionálu až do r. 1979). Odpor k ujednování oficiálním zpěvníkem byl zřetelný. Naproti tomu od let padesátých sílí hlasy po jednotném zpěvníku pro celou církev. Co se změnilo? Je škoda, že diplomantka tomuto jevu nevěnuje samostatnou pozornost. – Dále: Neutuchající diskuse o zpěvníku naznačují hereditární citlivost ve věci bohoslužebného zpěvu v evangelickém prostředí. Bohoslužebný zpěv je chápán jako výsostný liturgický prvek i tam, kde již byl stabilizován typ českobratrsko-evangelické bohoslužby.¹ – A ještě: Ve čtyřicátých letech se objevuje myšlenka na „mezidenominační“ (evangelický) zpěvník. Neúspěšně. Tato šance byla zmařena a ani v pozdějších letech se tento projekt nerealizoval – jen v neoficiálním zpěvníku pro mládež „Svítá“ (a v příručním zpěvníku pro duchovní službu ve věznicích, tam ovšem z nařízení Vězeňské správy). – A konečně: ČCE neměla ve finální fázi přípravy dost vlastních (zejména finančních) zdrojů na vydání nového zpěvníku. Byla odkázána na zdroje zahraniční, k čemuž dal souhlas socialistický stát.

2. K metodě

2.1. Pospíšilová pracuje s archivními dokumenty, převážně z archivu SR ČCE. Podle všeho je výtěžila v potřebné úplnosti a zachází s nimi odborně. Jde hlavně o zápisy z porad příslušných komisí či odborů, zčásti též o korespondenci, příležitostně bere v úvahu též články v církevním tisku, které se problematiky dotýkají. Archivní materiál popsala diplomantka důkladně. Ovšem z archivů je výsledný obraz dynamického vývoje k EZ přece

---

¹ Viz P. Filipi, Hledání liturgické tváře. Církev českobratrská evangelická v první polovině 20. století. Teologická reflexe 2010, 117 nn.

jen příliš plochý; zcela jistě by mu prospělo doplnit jej výsledky dosud žijících aktérů (M. Horká, C. Novák, účastníci „předváděček v seniorátech“ atd.). Také dokumentární hodnota práce, která je prvním výzkumem tohoto tématu, je oslabena nepřesnostmi v uváděných jménech (R. Smetana aj.), neúplným výčtem členů komisi (21n) a kolísáním názvu „odbor“ – „komise“ (27) bez vysvětlení.

2.2. Diplomová práce je historická, z oboru církevních dějin. Nicméně autorka je studentkou teologie, a zde oponent postrádá více samostatné reflexe a hodnocení. Některé z problémů, jež by si takové reflexe a hodnocení zasloužily, uvedl již v odstavci 1.2. Jakkoli nebylo zadáním práce hodnotit jednotlivé verze zpěvníků po stránce obsahové, přece jen se nabízí několik podnětů k zamyšlení. Například: Rozhodnutí zařadit do zpěvníku všech 150 žalmů je výsledkem určité teologické koncepce, která se prosadila teprve po druhé světové válce. O jakou koncepci šlo, proč se prosadila? – Nebo: Proč není zmíněno, že práci odboru podbudoval R. Říčan historickým bádáním o bratrské hymnologii (což se částečně projevilo již ve vydáních starého zpěvníku 1948 a dále)? – Jaké provenience jsou překládané písně? Je přece zajímavé, že první zpěvník téměř nemá překlady z němčiny (protiněmecký afekt byl stále virulentní), většinou jde o písně původu anglosaského, kdežto nový zpěvník (a Dodatek) již bez rozpaků přejímá písně německého původu, a to nejen klasickou, nýbrž i soudobou tvorbu. Co se změnilo, když zde notabene byla v zádech zkušenost protektorátu? Nepřevážil nad afektem teologický rozmysl, který našel v německých písních společné dědictví? – Podobnou úvahu můžeme mít i v ohledu na písně katolického původu, s nimiž se setkáváme prakticky jen v EZ a v Dodatku. Atd.

3. Formálně

K práci jsou připojeny 4 přílohy: Přepis rozhovoru s Jirím Otterem (jehož funkčnost oponentovi uniká), fotografie ze slavnostní instalace nového zpěvníku, velmi cenný přehled všech vydání zpěvníku od r. 1923, srovnání jedné písně v několika různých vydáních (bez komentáře). Práce obsahuje seznam pramenů a literatury, nikterak obsáhlý, neboť jde většinou o archivy, a ostatní náležitosti diplomové práce. Po stránce grafické a ortografické je v pořádku, pomíneme-li údaj, že vedoucím práce byl Peter (správně Pieter) Morée.

4. Hodnocení

Práci oponent jednoznačně doporučuje k obhajobě. Své kritické připomínky vyjádřil již v odstavcích 2. 2. a 1. 2. a uvítá, pokud alespoň na některé diplomatka při obhajobě odpoví. Základním problémem práce je její pouhá popisnost, nedostatek interpretace a reflexe, nadstavené nad nálezy v archivech, což je, jak má oponent za to, také řádnou součástí i práce historikovy.

Prof. ThDr Pavel Filipi

2. 8. 2013